Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500EA Den Haag

De Gezondheidsraad
T.a.v. de heer prof. dr. W.A. van Gool
Postbus 16052 2500BB
Den Haag

DGBRW
Democratie en Bestuur

Turfmarkt 147
Postbus 20011
2500EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk
2018-0000931392

Uw kenmerk

Datum	17 januari 2019
Betreft	Adviesaanvraag toelaatbaarheid nieuwe vormen van lijkbezorging

Geachte heer Van Gool,

De Wet op de lijkbezorging (Wlb) bepaalt welke lijkbezorgingstechnieken mogen worden toegepast na overlijden en stelt regels voor deze technieken. Op dit moment ligt besluitvorming voor over het uitbreiden van de mogelijkheden. Om tot zorgvuldige besluitvorming te komen over het al dan niet wettelijk toestaan van andere vormen van lijkbezorging, acht ik advisering door de Gezondheidsraad gewenst. Op 10 juli van dit jaar heeft u een intentieverklaring ontvangen met betrekking tot het indienen van een adviesaanvraag over de toelaatbaarheid van nieuwe vormen van lijkbezorging in Nederland. Hierbij doe ik u een definitieve adviesaanvraag toekomen.

Aanleiding
In Nederland zijn geen andere vormen van lijkbezorging toegestaan dan de vormen die geregeld zijn in de Wlb. Men kan op basis van de huidige wetgeving kiezen voor begraving, crematie, of onder bepaalde omstandigheden voor ontleding in het belang van de wetenschap of voor een zeemansgraf. De techniek staat echter niet stil. Er zijn nieuwe vormen van lijkbezorging ontwikkeld, die de wetgeving niet toestaat. In de intentieverklaring werd u bijvoorbeeld gewezen op de methode van het resomeren, waarbij het lichaam na overlijden wordt ontbonden door middel van hydrolyse in een waterige oplossing met kaliumhydroxide. De verwachting is dat in de toekomst nog meer methoden zullen worden ontwikkeld. Dat een bepaalde techniek bestaat, wil echter niet automatisch zeggen dat het toepassen daarvan aanvaardbaar moet worden geacht en wettelijk mogelijk moet worden gemaakt.

De toelaatbaarheid van nieuwe lijkbezorgingstechnieken is momenteel aan onderzoek en discussie onderhevig. Dit is geen eenvoudig vraagstuk. Het toestaan van nieuwe vormen van lijkbezorging, zoals resomeren, kan stuiten op bezwaren van ethische, religieuze en maatschappelijke aard. Daarnaast kunnen aspecten van milieubelasting en arbeidsomstandigheden een belangrijke rol spelen. Een onafhankelijk advies van de Gezondheidsraad staat ten dienste van de besluitvorming over het al dan niet toestaan van nieuwe vormen van lijkbezorging. Daarbij komt het advies ten goede aan de deugdelijke en zorgvuldige onderbouwing die vereist is voor de besluitvorming.

Ik verzoek u dan ook om een advies uit te brengen over de toelaatbaarheid van het toelaten van vormen van lijkbezorging die afwijken van de door de Wlb toegestane mogelijkheden. Zijn er ethische bezwaren tegen het legaliseren van innovaties in de lijkbezorging? Zoals hiervoor aangegeven zijn maatschappelijke en religieuze vraagstukken en aspecten op het gebied van milieu en arbeidsomstandigheden van belang bij de beantwoording van deze vragen. Ik zou u daarom willen vragen om aandacht te besteden aan deze elementen. Ook wil ik u vragen om na te denken over een eventueel kader waarbinnen toelaatbare vormen van lijkbezorging zouden moeten vallen en om daarbij bijzondere aandacht te besteden aan het eerdergenoemde voorbeeld van resomeren. Over beide punten zal ik hieronder uitweiden.

Beoordelingskader
Om te beoordelen of andere vormen van lijkbezorging mogelijk moeten worden gemaakt, is het noodzakelijk om zicht te krijgen op een kader waarbinnen individuele technieken zouden moeten passen om als toelaatbaar te worden beschouwd. De TU Delft heeft in februari van dit jaar een rapport uitgebracht over de vraag of het mogelijk is een dergelijk toetsingskader te ontwikkelen voor nieuwe vormen van lijkbezorging.[1] Ik verzoek u om dit rapport te betrekken bij de ontwikkeling van een kader dat in de ogen van de Gezondheidsraad aan de vereisten voldoet. Verder verzoek ik u om in het advies rekenschap te geven van de gevolgen die het toelaten van nieuwe technieken van lijkbezorging kan hebben op de systematiek van de Wlb. Hierbij valt te denken aan de vraag of de wet techniekonafhankelijk geformuleerd kan worden en of de kaders waarbinnen de nieuwe techniek kan passen worden opgenomen in de wet. Op basis van uw advies zal ik mij buigen over de toekomstbestendigheid van de Wlb en bezien of de wet op een andere wijze moet worden vormgegeven om duurzaam te blijven, en zo ja, op welke wijze.

Bijzondere aandacht voor resomeren
Resomeren geldt binnen Nederland als een van de meest actuele en relevante voorbeelden van alternatieve vormen van lijkbezorging. Dit als gevolg van verschillende onderzoeken naar resomeren die de afgelopen tijd zijn gepubliceerd en een politieke en maatschappelijke discussie hebben doen oplaaien. Zo heeft onderzoeksbureau TNO in opdracht van uitvaartorganisatie Yarden onlangs een rapport opgesteld met een beoordeling van de arbeidsomstandigheden en milieueffecten.[2] Verder is in opdracht van mijn ministerie een onderzoek naar het draagvlak voor resomeren onder de Nederlandse bevolking uitgevoerd door I&O Research.[3] Ik wil u vragen om deze onderzoeken te bekijken en te betrekken bij de voorbereiding van uw advies.

[1] *Beoordelingskader alternatieve vormen van lijkbezorging*, rapport TU Delft: 20 februari 2018, bijlage bij Kamerstukken II 2017/18, 30696, nr. 43.
[2] https://www.yarden.nl/over-yarden/nieuws/milieu-en-arbo-veiligheid-geen-belemmering-voor-resomeren.htm
[3] *Draagvlakonderzoek* resomeren, I&O Research: 12 april 2017, bijlage bij Kamerstukken II 2016/17, 30696, nr. 42.

Tot slot
Ik heb de Tweede Kamer der Staten Generaal op de hoogte gesteld van deze aanvraag en kijk uit naar uw advies. Graag ontvang ik dit advies in het voorjaar van 2020.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren